

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

CAPVT VIII.

Synopsis.

I. Soli Episcopo Romano competere ius separandi coniugium Episcopi & Ecclesie pronuntiariuit Innocentius III.

II. Migrationes à civitate in civitatem vetite antiquitus. Eam ob causam Eusebius Casariensis recusat episcopatum Antiochenum.

III. Ea prohibitiones locum habent quando Episcopi, avaritia aut ambitione inflammati, aliam invadunt. At si Ecclesie utilitas id fieri postulet, tum verò vetite non sunt. Ad synodum provincia pertinet cognitio huius utilitatis. Probatur ex Concilio IV. Carthaginensi.

IV. Pelagius II. rectè explicat casus in quibus vetite aut licite sunt translationes. ad eas autem pervadendum necessarium non esse consensum sedis Apostolicæ, sed tantum auctoritatem Metropolitanam.

V. Varia huius rei vocabula apud Græcos. Translatio autem & migratio apud eos permittuntur, ex auctoritate tamen synodi provincia. Invasio verò prohibetur.

VI. Cessiones episcopatum olim vetite erant. Probatur ex Cyrillo Alexandrino. Emergunt tamen interdum occasiones in quibus discedendum est à summo illo iure. Probatur ex Synodo Pamphylia, & ex Concilio Ephesino, & ex Constantinopolitano sub Photio. Item ex Pelagio, Gregorio magno, & aliis.

VII. Renuntiationes admittere poterant Metropolitanam. Innocentius III. id ius reservavit apostolicæ sedi. Hilgodus Suesionensis renuntiavit episcopatu, & in monasterium secessit, in scio prorsus Pontifice.

VIII. Per eas tempestates resignationes non poterant fieri in favorem. Quippe vetitum erat ne Episcopi sibi deligerent successores. Augustinus tamen Valerio Hipponensi datus est coepiscopus. Cur Augustinus dicat violatos in hoc facto fuisse canones Nicanos. Ipse verò successorem sibi constituit Eradium.

IX. Consuetudo hac viam aperiebat ad successiones hereditarias in Ecclesiis. Quod improbat Hilarus Papa.

X. Quandonam substitutiones illa toleranda sint, aut legitima.

XI. An soli Pontifici Romano liceat Coadjutores dare cum futura successione. Ius illud competere synodo provincia probatur exemplo Augustini & auctoritate Concilij Meldensis.

XII. Abbates, etiam exempti, ordinabantur à suis Episcopis. Probatur ex privilegio quod monasterio Corbeiensis concessit Episcopus Ambianensis.

XIII. Idem usus vigeat atate Ivonia Carnotensis. Sed Episcopis professionem obedientiam non faciebant Abbates exempti, aut sedi apostolicæ immediate subiecti. Inve novo, exempti à Summo Pontifice confirmari debent.

I. NVNC quoniam accuratè expendimus ordinem consecrationis Episcoporum, tria notatu digna esse arbitror, quæ contingere possunt in his occasionibus, nimirum cessiones sive renuntiationes, quas nos episcopatum resignationes vocamus,

translationes, & Coadjutorum institutiones cum futura successione reservatione.

Innocentius III. in decretali epistola pronuntiavit soli Pontifici Romano ex iure divino competere auctoritatem separandi coniugium spirituale quod ab Episcopo cum sua Ecclesia contractum est; sive illud fiat per viam cessionis, translationis, aut depositionis. Quia verò in libro septimo, in quo agitur de depositione Episcoporum, ostensus sum hanc Innocentij propositionem, saltem quoad depositionem, antiquis canonibus & decretis Summorum. Pontificum esse contrariam, satis erit hoc loco si eandem curam adhibeam quoad cessiones & translationes.

II. Primum omnium satis constat migrationes ab Ecclesiis sive sedibus ad alias gravibus pœnis intentatis prohibitas esse à canonibus, cum in canone Nicæno xv. ita legatur: *De civitate in civitatem non Episcopus, non Presbyter, non Diaconus transferatur.* quod in Concilio quoque Antiocheno & Sardinensi confirmatum est. Iulius verò Episcopus Romanus in epistola ad Orientales, quæ extat apud Athanasium, Eusebianis exprimat quod Ecclesias suas desererent, ut ad alias commodiores migrarent. Eusebius Casareæ Episcopus Ecclesie Antiochenæ cathedram recusavit, quæ ei à clero illius civitatis offerebatur; quoniam id Canonibus contrarium extitisset, si Casareensem Ecclesiam pro Antiochena dimisisset. Quin & Romana Synodus sub Damaso celebrata eos communione privat qui ab una Ecclesia in aliam migraverint, donec ad primam redierint. Concilium Carthagin. can. 48. damnat in universum translationes; quas in synodo quoque generali Capuensi damnatas pronuntiat. quod etiam, inquit, in Capuensi plenaria synodo videtur statutum. Ceterum hoc disciplinae caput suo etiam suffragio comprobant Leo I. in epistola ad Anastasium Thessalonicensem, Hilarus in epistola ad Ascanium cap. xxv, & Synodus Meldensis canone trigesimo.

III. Igitur ex prohibitiones locum habent quando Episcopi avaritia aut ambitione inflammati, Ecclesias suas absque superiorum suorum auctoritate dimittunt, & aliam sedem invadunt. At si Ecclesie utilitas postulet ut translationes fiant ab uno episcopatu in alium, tum verò vetite non sunt. Quinimò sæpissime sic usurpatum est in Ecclesia; ut ex diversis translationum exemplis à Socrate allatis colligitur, & ex Theodoro.

Ad Metropolitanam autem & Episcoporum comprovincialium cognitionem spectat an

ex translatione hujusmodi emerfura fit utilitas Ecclesie; & eo casu translationem Episcoporum decernere possunt. Diserta prorsus in eam rem sunt verba Concilij Carthag. IV. can. xxvii. *Episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis Clericus. Sanè si utilitas Ecclesie sciendum poposcerit, decreto pro ea Clericorum & laicorum Episcopos porrecto, in presentia synodi transferatur, nihilominus alio in locum ejus subrogato. Qui locus à Gratiano relatus est 7. q. 1. c. Episcopus.*

IV. Consuluerat Pelagium secundum Benignus Archiepiscopus an secundum canones licita forent Episcoporum translationes, & utrum peragi possent auctoritate Metropolitanorum, an verò necessarium esset apostolica sedis potestatem implorare. *Exigit ergo dilectio tua, inquit Pelagius ad Benignum scribens, consulta sedis apostolicæ si licitum foret Episcopum transire de civitate in civitatem, dum quidam canones, ut tibi videtur, hoc fieri prohibeant. Infrà: Quidam dicant hoc fieri licere, nisi consensus apostolicæ sedis habuisses.* Primæ ergo inquisitioni apertè & dilucidè respondet Pelagius, canones interpretando. *Quod in canonibus legitur, inquit, non debere Episcopum de civitate ad civitatem transire vel transferri, non de his dicitur qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate majorum hoc agunt, sed de iis qui avaritie ardore inflammati, sponte sua profligunt, & potiùs ambitioni quam utilitati Ecclesie servire, & qui ut dominationem agant insistere cupiunt.* Hanc autem interpretationem probat exemplis veterum & variis argumentis. Secundæ verò inquisitioni, an videlicet consensus sedis apostolicæ necessarius sit ut translationes fieri possint, respondet ingenuè, dicens Metropolitanum, qui jus habet ordinandi Episcopos, eisque titulos & Ecclesias assignandi, posse etiam, si necessitas cogat aut utilitas, eos mutare ac transferre: *Quia sicut potestatem habes Episcopos & Sacerdotes regulariter titolare & ordinare, ita, ut prædictum est, causa necessitatis aut utilitatis habes & mutare, ac de titulo ad titulum transferre, licet de minori ad majorem urbem mutandus sit.*

V. Iuris Canonici interpretes Græci eandem distinctionem adhibent, & eam his vocabulis exprimunt, *μεταθεσις, μεταβασις, μεταδοσις*, id est, *translatio, migratio & invasio.* Harum primam permittit canon xiv. apostolicus, eò quòd pro Ecclesie utilitate fiat, non Episcopi translati motu, sed plurimorum Episcoporum judicio: *εἰ ἀφ' αὐτῶν ἀλλὰ κείσθ' πολλῶν ἑπισκόπων.* Secundam quoque permittit canon xvi. Antiochenus,

Tom. II.

cùm Episcopus sede sua pulsus, quæ ab ethnicis aut hæreticis occupatur, in Ecclesia vacante functiones Episcopi exercet: sed tamen migrationem illam fieri debere in synodo provincia præcipit isdem canon Antiochenus: *ἡ διαίρεσις τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐστὶν ἐπιτελεστέα ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ἐκείνης.* At invasio prorsus verita est. Invasio autem dicitur, cum Episcopus sponte sua ab una Ecclesia in aliam migrat, vel ad eam transferatur absque ulla Ecclesie utilitate. Apud Leunclavium in libro quarto Iuris Græco-Romani extat Tractatus *ἐπι μεταθέσεων*, in quo referuntur quamplurima exempla variarum translationum; unde concludit auctor: *Migratio prohibita est, non translatio: μεταβασις κελεύεται, οὐ μὴ ἡ μεταθεσις.*

VI. Cessiones verò episcopatum olim vetitæ erant; ut disertis verbis docet Cyrillus Alexandrinus in epistola ad Domnum, Ratio inde petitur, quòd si Episcopus suo episcopatu dignus est, in eo permanere debet; sin verò dignus non est, illum quidem deserere tenetur, non tamen per renuntiationem, sed cum causæ cognitione, & post sententiam adversus eum pronuntiatam. Negari tamen non potest quin interdum emergant occasiones in quibus discedendum est à summo illo jure, videlicet si Episcopus ægroret, si dura & pertinax plebs in contumacia perseveret, au si ea sit Episcopi infirmitas ut negotiorum in dies emergentium nimia frequentia opprimatur, neque omnia exequi possit. Ultima hæc exceptio impulit synodum Pamphylia ut Eustathij, Metropolitanus sui resignationem admitteret; in cuius locum successus est Theodorus. Verùm Eustathius apud Synodum Ephesinam conquestus est de hac dejectione sua; non quòd cessionem suam in irritum mitti vellet; sed ut benignitatem synodi huic flecteret ut & nomen & dignitatem Episcopi retinere posset, id est, honorè & redditus necessarios ad vitam. quod ei concessum quidem est, sed ea lege, ut nullam episcopalis muneris partem attingeret absque consensu Theodori. Præjudicio Synodi Ephesinæ, quæ renuntiationem episcopatus fieri permittit, fretæ Ecclesie Orientis & Occidentis, Episcoporum resignationes recepere, modò æquitate quadam niterentur. Et Græcorum quidem usus confirmatus est in Concilio CP. sub Photio can. xvi. Occidentis verò praxim suis literis firmarunt Pelagius, Gregorius primus, & alij, quorum auctoritates adducuntur in Decreto Gratiani 7. q. 1. Innocentius autem III. in quadam Decretali recenset causas ob quas resignationes episcopatum admitti possunt.

Epistola Synodi Ephesinæ ad Synodum Pamphylia.

c. 10. de renuntiatione.

VII. Constat igitur translationes olim

Cc

fieri consuevisse auctoritate Metropolitanorum : qui ob eandem rationem admittere etiam poterant renuntiationes, donec novo jure eas Innocentius III. apostolica sedi reservavit. Sanè apud Ivonem Carnotensem in epist. LXXXVIII. legimus Hilgodum Sueffionensem Episcopum renuntiasse suo episcopatu, & in monasterium secessisse, infcio prorsus Summo Pontifice. Quippe Paschali II. ignotas fuisse causas hujus renuntiationis, tametsi diù antè peracta fuisset, probatur ex hac epistola : in qua Ivo (ob aliam tamen causam, neque enim de hoc agebatur) causas hujus renuntiationis & secessionis ab Hilgodo factæ aperit eidem Paschali.

Secessit Hilgodum apud Majus monasterium Turonense, abdicato episcopatu, illicque monachum fuisse quum Synodus Claromontana celebrata est ab Urbano I. I. scribitur in veteri codice MS. Bibliothecæ Seguerianæ.

Theodor. lib. 5. c. 23.

August. epist. 34.

Idem ep. 110.

VIII. Ceterum resignationes puræ esse debebant, non autem in favorem alicujus certæ personæ; quòd secundum Canones vetitum esset ne Episcopi sibi deligerent successores, ut patet ex canone XXI. Concilij Antiocheni: *Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licet ad exitum vita perveniat. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse hujusmodi est constitutum.* Ad hunc canonem alludit Theodoretus, dum invehitur in Paulinum Episcopum Antiochenum, qui successorem sibi constituerat Evagrium. Extant tamen exempla in contrarium. Nam Valerius Hipponensis Episcopus Augustinum in Ecclesia sua ordinari Episcopum fecit, ut Coadjutor & Coepiscopus esset; *ita ut novo more*, inquit Paulinus, *non tam succederet quam accederet.* Ceterum ordinationem illam probavit cleri & populi consensus & Episcoporum provincialium. Canones nihilominus Nicænos in ea violatos esse fatetur Augustinus; non quia ipse successor Valerio destinatus esset, sed quia Episcopus una cum illo fuit. Quippe Concilium illud veterat ne duo Episcopi essent in una Ecclesia. Nam quod spectat ad electionem successoris, nihil in ea reprehendebat, modò fieret cum consensu cleri & plebis, id est, eorum ad quos jus eligendi pertinebat. Certè ipsemet Augustinus successorem sibi constituit Eradium in plenario Ecclesiæ suæ cœtu: cui electioni ut accederet cleri & populi Hipponensis consensus effecit, & Acta consensus eorum per Notarios excipi jussit. Sed extant præterea quamplurima exempla hujus praxis.

IX. Fatendum tamen est plenam periculi fuisse hanc consuetudinem, viamque aperuisse ad successiones hereditarias in Ecclesiis, exclusa prorsus contemplatione virtutum ac meritum, quo nihil politiæ ecclesiasticæ perniciosius contingere poterat. Sapienter itaque Hilarus Papa, qui hæc

deinceps in Ecclesiis Hispaniarum fieri prohibuit, his verbis: *Episcopatum, qui non nisi meritis precedentibus datur, non divinum munus, sed hereditarium putant esse compendium; & credunt sicut res caducas atque mortales, ita sacerdotium velut legatario aut testamentario jure posse dimitti.*

X. Substitutiones illæ cum futura successione possunt tolerari si consensus accedat superioris & eorum quibus jus eligendi competit. Sed prorsus legitima sunt si tanta fuerit Episcopi aegritudo ut functiones suas exercere non possit, ita ut Coadjutore indigeat. Huic enim Coadjutori concedi posse futuram secessionem, ut hoc stimulo excitetur ad exequenda Coadjutoris munia, decrevit Gregorius I. ad Reginam Brunichildem scribens: *Si verò nullo tempore ad mentis sanæ redit officium, quarum persona debet vita & moribus decorata, que & animarum curam gerere & ejusdem Ecclesiæ causas utilitatibusque salubri valeat ordinatione disponere; talisque, si superstes fuerit, ejus possit loco succedere.*

XI. Quòd si quis objiciat nemini licere Coadjutores dare cum futura successione præterquam Summo Pontifici, opponi poterit exemplum Augustini; ex quo trahi potest argumentum jus illud Episcopis quoque comprovincialibus competere, si quis Episcopus Coadjutorem postulet, & eorum consensus accedat ad quos electio pertinet. Verum ne negotium illud ab ea antiquitate repetamus, canones quoque Gallicani probant usum illum esse legitimum, & synodum provinciam posse decernere hoc jus futuræ successione in gratiam eximij cujusdam viri, sive de episcopatu agatur, sive de archiepiscopatu. Legatur canon XLVII. Meldensis Concilij, quod anno DCCCXLV. convenit. *Sed si Episcopus ministerium ecclesiasticum propter infirmitatem corpoream exhibere non potuerit, in Archiepiscopi hoc, cum voluntate Episcopi ejusdem Ecclesiæ, maneat ordinatione qualiter debitum officium non remaneat. Obsequium verò ad Remp. pertinens qualiter exequatur per tales ex subditis & ecclesiasticis ministris, cum consensu Archiepiscopi, propter pacis caritatisque custodiam, Episcopus ordinet ac disponat, quos succedendi in episcopatu appetitus indebitus non elevet neque vexet; nisi ita moratus extiterit, ut secundum instituta beati Gregorij in libro epistolarum & humiliter in subditiōne præsit, & post viriliter conveniens sanctis regulis præsit: quia ob hoc in multis Ecclesiis scandalum magnum conspeximus. Sin autem in Archiepiscopo talis necessitas acciderit, similiter ipse consilio coepiscoporum suorum hujusmodi ordinationem exhibeat.*

XII. Abbates autem, cum antiquitas

in Episcoporum potestate consistere, ab iis quoque ordinabantur post electionem à monachis celebratam. Quod locum habebat etiam quoad monasteria exempta; ut patet ex privilegio immunitatis & libertatis quod Episcopus Ambianensis cum consilio suorum collegarum concessit monasterio Corbeienfi anno D C X L I V in gratiam Regis Chlotarij fundatoris ejusdem monasterij. Quippe universa monasterij bona eximens ab Episcoporum potestate, monachorumque correctionem Abbati permittens, sibi tamen ac successoribus suis reservat ordinationem Abbatis: Cùm Abbas fuerit de seculo isto evocatus, quem unanimiter congregatio ipsius monasterij ex semetipsis bonum & dignum elegerint, data auctoritate à prefato Principe vel ejus successoribus, à nobis vel successoribus nostris absque ullo commodo secundum sanctos canones ordinetur.

XIII. Etate Ivonis Carnotensis; Abbates Gallicani confirmabantur & benedicebantur à suis Episcopis, quibus omnem subjectionem & obedientiam promittebant. At si Abbates forent exempti, & sedi apostolicæ immediate subiecti, benedictionem quidem ab Episcopo suo recipere debebant, non tamen ei professionem obedientiæ facere. Nam professio quam idem Ivo exegerat à Goffrido Abbate Vindocinensi inter ordinationis ejus solennia, cassata est ab Urbano secundo, ut scribit ipse Goffridus lib. I I. epist. x x v i r. Ius autem istud prorsus immutatum est quoad exemptos, qui, ut jure novo præscribitur, à Summo Pontifice confirmari debent.

lentur Reservationes & Gratias expectativæ; jûsque commune revocatur.

VII. Idipsum statuit Carolus VII. Et Concilium Basileense. Appellationes tamen reservantur sedi apostolicæ.

VIII. Ecclesia Gallicana amplexa est decreta Concilij Basileensis. Pragmatica Sanctio ob id edita Avarici Buturigum an. 1438.

IX. Quid in Decretis Basileensibus immutatum ab Ecclesia Gallicana, qua existimavit licere Principibus preces adhibere in electionibus Episcoporum.

X. Pragmatica Sanctio abolita diplomate Ludovici XI. Sed revocata, ob intercessionem Parliamenti Parisiensis. Abolita rursus auctoritate Concordatorum. Discrimen inter Pragmaticam & Concordatam. Eorum publicationi intercedunt Clerus & Parlamentum.

XI. Major regno utilitas emergit ex Concordatis quam ex Pragmatica Sanctione.

XII. Jus commune antiquum in edicto Caroli VI. intelligendum de jure Decreti & Decretalium. Idem dicendum de Pragmatica Sanctione B. Ludovici.

XIII. Rursus de discrimine quod intercedit inter Pragmaticam & Concordatam.

I. EX iis quæ supra dicta sunt colligere quis potest synodos provinciarum, quæ propter ordinationes Episcoporum conveniebant, auctoritate Metropolitanorum fuisse congregatas, tum eis competitivè examen decreti electionis factæ ab electoribus, sive à clero & populo facta fuerat secundum canonicas sanctiones, sive à Rege, sive tandem à solis Capitulis, confirmationem præterea Episcoporum pertinuisse ad Metropolitanum, Metropolitanum verò ad Episcopos comprovinciales. Sed & illud adnotatum est, contradictiones quæ oriuntur in electionibus, judicari solitas suprema Metropolitanum cum suis coepiscopis auctoritate, & synodos consuevisse admittere resignationes, translationes, & coadjutorias cum futura successione.

II. Libri Decretalium jus novum nobis invexere. Primum enim electiones ad tritaræ forensis leges revocatae sunt. Nam cùm adversus veterem disciplinam decretum fuisset electionem jus quoddam acquirere electo, quod jus ad rem vocari invaluit, hinc factum ut quoties vota eligentium in duas partes se dividerant, aut varietas opinionum sive nullitas quæpiam incidisset, litis istius judicium ad Metropolitanum pertineret, qui tamen eam definire non posset nisi post contestationem; tum appellationes ad sedem apostolicam introductæ sunt, ingentium sumptuum & incredibilium morarum materia. Secundò, si electores essent negligentes, aut si scienter aliquam personam incapacem elegerant, vel aliquid eorum omisissent quæ necessaria sunt ad hoc ut

Vide lib. 3. c. 5. §. 4.

C. Quæpiam. de elect. in vi. de cap. Quia propter. cod. ut.

Cc ij

C A P V T IX.

Synopsis.

I. Proponitur Synopsis eorum quæ superioribus capitulis explicata sunt.

II. Libri Decretalium invexere jus novum. Recensentur varia innovationum capita.

III. Iura sedis apostolicæ, quoad hac, immensum aucta sunt ope Reservationum.

IV. Ecclesia Gallicana invehitur in Reservationes & Gratias expectativas. Ac remedium adhibet.

V. Joannes XXIII. ea de causa misit in Gallias Cardinalem Pisanum, qui omnia turbavit. Hinc factum ut renovata sint decreta Ecclesie Gallicane. Quæ Legatos misit ad Concilium Constantiense; quibus mandatum est ut ab eo peterent confirmationem deliberationum Ecclesie Gallicane. Sed eorum petitionem eludere Concilium & Martinus quintus.

VI. Edictum anni 1418. est magni momenti. Quippe latum post electionem Martini V. Eo abo-

Tom. II.

Idem est to. I. Concil. Gallie.

In ep. 71. & 88.

V. Gloss. Pragmatica Sanct. Tit. De Elect. verbo Primus.